

MÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Mégjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda
Lyceumi nyomda. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Bethlen Gábor és a felső magyarországiak. (III. közlemény.) Közli Szilágyi Sándor. — Az 1836-ban elfogatott Lovassy László és társainak pöréhez. (II. közlemény.) Közli K. Papp Miklós. — Kazinczy Ferencz eredeti leveleiből. (XIII. közlemény.) Közli K. Papp Miklós. — Gr. Kornis Antal kamarás, hunyadmegyei főispánhoz stb. intézett levelek. (I. közlemény.) — Gr. Kemény László levele gr. Petki Annához. (I. közlemény.) — Kolozsvár 1848-iki jegyzőkönyvéből. (II. közlemény.) — Levéltári közlemények. (II. közlemény.) — György szakács mester feleségének Ercsei Kátának férje iránt való hűségét tárgyazó kötés- és kezességlevél. Közli Kolozsvári Sándor.

BETHLEN GÁBOR és a felső magyarországiak.

(1614—1619.)

Közli: Szilágyi Sándor.

1615. apr. 6.

XII.

pectabilis ac Magnifice Domine
Domine summe observandissime.

Servitiorum meorum stb.

Mihelen ide érkeztem, perceptor uram-

nak az nagyságod levelét mindjárt megadtam; de nagy hit alatt excusálja magát, hogy az kamora jövedelméből ő fölségének csak egy pénze sincsen kezénél, sőt az végbeliek fizetése miatt kétezer forintnál többel adósította meg magát; mindazonáltal ajánlja magát, hogy valamire reáérkezik, nagyságodnak jó szívvvel kedveskedik; az sollicitálásban peniglen én tülem fogyatozás nem lesz.

Odafel való dolgokról egyebet nem értettem, hanem hogy az galgóczy tractát, ugyan elhaladott és másova transferáltatott. Generalis uram ő nagysága sem jön mostansággal alá, az mint Gyulai uramnak írja ő nagysága. Kazár Gálnak és Lasottának ötvenezer forintot adott ő felsége kezekben pénzül és posztóul, de még ezekben sincsen, hogy meginduljanak vele. Az kamorások azt mondják, hogy abban semmit sem adnak az végbelieknek, hanem ha kívántatik, mezei hadakat fogadnak velek. Egy bizonyos onnéid fölül jövő ember beszélte, hogy palatinus uram ő nagysága Glézel urammal ő nagyságával nagy barátságot és szövetséget vetett, úgyannyira, hogy mindenekbül egyetértenek és az mit ketten elvégeznek, azokra ő felsége is accedál.

Magam állapotja felől is nagyságodnak akarék irnom, holott isten után minden bizodalommat egyedül csak az nagyságod hozzáam való jó akaratjában és sokszor ajánlott fogadásában helyheztettem, mert látja isten az reménység mellett immár teljeségesen elfogyatkozom.

Ecsed várának kézhez vétele előtt az mely jószággal nagyságod biztata és assecurála mind maga s mind Perneszi uram által, az is csak abban mulék s én az pad alatt maradék. Azután ő fölsége, az mi kegyelmes urunk, palatinus uram ő nagysága és az nagyságod jó törekedésére oda föl való sok költségem és fáradságom után három ezer forint ada kegyelmesen, de abban is az mennyit adtanak, annál csak utolsó fölmenetelemben is többet költöttem; mióta pedig Szathmárt lakom, tudja az őr-isten, csak készpénzt is kétezer forintnál többet költöttem. Azért mi hasznom vagyom, nagyságos uram, benne, ha ő fölsége valami ad is és az kamorásokon meg nem vehetem.

Az vicekapitánsággal is szintén így járok; mert az mint bizonyosan értem, Daróczi uram ő nagysága nemcsak az vice, hanem az főkapitánságot is Vas Gábornak akarja szerezni, melyet itt Kassán aperte maga asztalánál sokak hallottára meg is mondott. Így azért, nagyságos uram, én mind egyikben s mind másikban megfogyatkozom és az szatlimári lakás igen meg kezdi fogaimat vásolni; hogy ha nagyságod énnekem másképen nem kezd succurrálni; ha ebben megcsalatom, úgy mint az vicekapitánságban, bár kibujdossam az országból, mert akárhol is csak ujjal mutogatnának; ha hire nem volna, és maga nagyságod sokak előtt nem emlékezett volna fölöle, látja isten, semmit sem gondolnék vele, hiszem istent, a nélkül is naprul napra eltáplálna.

Kérem azért nagyságodat, mint nagyságos uramat, isten után való patronusomat; irjon mellettem nagyságod mind ő fölségének, mind peniglen generalis uramnak ő nagyságának, ne maradjak cserben, hanem immár ha egyéb nem leszen is, ebbeli kegyelmességét vehessem ő felségének; egyebek is rülam jó példát vévén, az mikor az occasió hozza, ő fölségeknék és az austriai familiának igazán és hasznosan szolgálhasanak. Ha meg nem érdemlem azt az kicsin tisztetskét ő felségektül, isten és nagyságod eleiben terjesztem. Ha mi oly hireket hallok, mig itt leszek, nagyságodnak értésére adom. Tartsa meg isten sokáig jó egészségben

nagyságodat. Datum Cassoviae 6. Aprilis Anno 1615.

Spectabilis ac Magnificae Dominationis Vestrae

Servitor humilimus ac perpetuus

M. SZOMBATHELYI m. p.

Külczim: Spectabili ac Magnifico Domino Domino Andreae Dóczy de Nagy-Lucse stb. Szatmár.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1615. Máj. 27.

XIII.

Magnifice Domine Affinis nobis observandissime. Post salutem stb.

Szokmárból 20. Maji költ kegyelmed levelét mai nap itt az raiczi hévizünkben, az hova egészségünknek okáért jöttünk, vőtük, melybe minemő dolgokról irjon kegyelmed, megértettük. A mi azért azt illeti, hogy tudnyaillik az erdélyiek nagy örömmel yannak és avval biztatják mindenütt magokat, hogy ő fölsége Husztot és Kővárát meg fogja nekik adni, azt irhatjuk kegyelmednek arról, hogy mi is azt értjük, hogy elvégezték volna Nagy-Szombatban, hogy visszaadattassanak nekik, csakhogy bizonyos conditiók alatt. Az vajda hogy igen nagy adót, ugy mint nyolczvanezer forintot kíván az erdélyiektül, kiért igen malecontentusok volnának és elidegenedtenek volna tüle, ám lássák ök, veszekedjenek és alkodjanak, az mint tetszik nekik, csak mi maradassunk békével. Keresztes Tamást hogy megfogatta az vajda, minthogy szolgálja s vétett neki, szabad volt vele s ha megbünteti is törvény szerint, ki mit tehet róla. Jenő s Lippa dolgát a mi nézi, ha ez a mostani tractatus continuáltatik vele, talám meggondolja magát s nem adja oda őket. Innét mi semmi uj hireket nem irhatunk kegyelmednek; császár urunk ő fölsége parancsolatjából e napokban alá köll mennünk Nagy-Szombatban s az több tanácsurakat is oda köll hivatnunk néminemő dolgoknak tractálásáért. Török császár követe, ugy mint Amhát tihaja fölment császár urunkhoz ez elmúlt napokban s audientiája is volt immár; most az minemő panaszai vannak, azokról akarnak tractálni s nem sokára alá

is bocsátják, az mint értjük. Ennekutána is ha mi hirei lesznek, kérjük, adja mindjárt tudásunkra kegyelmed. Ezzel isten éltesse kegyelmedet. Datum in Thermis nostris Raicensibus. Die 27. Maji Anno Domini 1615.

Magnificae Dominationis Vestrae

Servitor et Affinis benevolus:

Comes GEORGIVS THURZÓ m. p.

Külczim: Magnifico Domino Andreae Dóczy de Nagy-Lucse *stb.* Zathmarinum.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1616. jan. 8.

XIV.

Spectabilis ac Magnifice domine et frater observandissime. Salutem et servitiorum meorum Commendationem.

Az kegyelmed levelét meghozák, kiből megérttem, hogy valami roszt csavargók valami törököket lappangatnak ott; azért kegyelmed menjen jól végére az dolognak, ha úgy vagy-e, és ha úgy találhatik, küldjen reájok és hozassa el mind az törököket s mind az őrzőket és adja értésemre nekem, ha Ónodba lesznek, kegyelmedet azután informálom róla, mit cselekedjék. Éltesse isten kegyelmedet *stb.* Datum Kassán 3. Januarii Anno 1616.

Spectabilis Magnificae Dominationis Vestrae

Servitor et Frater paratissimus

Comes SIGISMUNDUS FORGÁCS

de Gimes m. p.

Kivül Rákóczy Gy. kezével: Exhibitae Szerencs 6. die Januarii Anno 1616.

Külczim: Spectabili ac Magnifico Domino Georgio Rákóczy de Vadász. *stb.*

(A levél Forgács írása)

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1616. jan. 17.

XV.

Magnifice domine Affinis nobis observandissime.

Salutem ac Servitiorum commendationem.

Az kegyelmed levelét, mely 7. Januarii datáltatott Szakmárból, vöttük és megértettük. Azon azért, hogy tudnyailik tűrhető

csendességben vagy kegyelmetek oda, az úristennek nagy hálát adván, szívünk szerint örülnék; adja isten, hogy ennekutána is azont hallhassuk kegyelmetek felől. A mi penig az vitézlő nép fizetlenségét nézi, informáltatunk másunnét is affélől s eléggé szánakozunk is rajtok, de mit tehetünk róla. Irtunk azért ő felségének elég diligenter felőle, akarnánk, ha effectusa lehetne irásunknak ő fölségénél. A mi az vitézlő rend fogadását illeti, nem tudjuk, honnét vagy; de minekünk most is azt írják, hogy Tarjáni Demeter ugyan kérkedik vele, hogy ő neki levele vagy ő fölségétől s azonképen Homannai uramtól arra, hogy ötszáz gyalogot fogadjon, de mi végre, ő maga sem tudja; ki ha úgy vagy, nem tudjuk, mint lehessen az, holott minekünk azt írja ő fölsége, hogy oda Tiszántul ugyan megparancsolta volna, hogy senki az ő fölsége patens levele nélkül ne merjen vitézlő népet fogadni; ez penig mint legyen, hogy Tarjáni ugyan kérkedik az ő fölsége levelével s kegyelmednek az csak hirivel sincsen, nem tudhatjuk, kiről ő felségének is irtunk. Azért kegyelmedet kérjük, értekezzék kegyelmed felőle és végére menvén, adja mindjárt tudásunkra, jó néven vesszük kegyelmedtől. Innét mi egyebet nem irhatunk kegyelmednek, hanem hogy mi is ide, hála istennek, tűrhető csendességben vagyunk. Utolszor ezt is akarók értésére adni kegyelmednek, juthat kegyelmednek eszében, ez elmúlt télen micso da practicát indított volt Balássi Sigmond Erdélyben, mely practicában azt tudtuk mi, hogy hátra hagyott valamit és megszűnt afféle igyekezettől, de nem hogy megszűnt volna, hanem ez elmúlt napokban még nagyobb practicát is indított az törökkel; melyet ha véghez vihetett volna, mind ő fölségének s mind penig hazánknak és nemzetünknek nem kevés kárára s veszedelmére következett volna: de ő fölsége végére menvén afféle dolgának, minekünk megparancsolta volt, hogy eleit vennénk valamiképen neki. Mi azért mindjárt az ő fölsége tanácsit és táblája biráit, az kik itt közel lagnak, egybehivattuk Trincsenben s tanácskozni akartunk felőle; de ez idő alatt, az mig tudnyailik mi eszvegyültünk, Tieffen-

pach uram kiment Ujvárból és együtt az több végbeliekkel vigyázott, hogy ki nem ment volna valamiképen az országból. Ő is azért Balassi Sigmond értvén azt, az mint Tieffenpach uram írja minékünk, mindjárt fejet hajtott és az ő fölsége gratiájában adta magát; inkább hiszem, lökiesméret fordálta és kimenvén afféle erősségből, mint az a vár Kékkő, Ujvárba ment az végbeliekkel s ott vagyon immár őrizet alatt. Mit cselekedendő azért ennekutána ő fölsége vele, az idő megmutatja; minthogy más ember tanácsát és jó intését nem akart(a) megfogadni, immár most senkire, csak magára vesse az dolgot. Ennekutána is ha mi hirei érkeznek kegyelmednek, kérjük, adja mindjárt tudásunkra kegyelmed, megszolgáljuk kegyelmednek. Isten éltesse kegyelmedet jó egészségben. Datum Bicsae die 17. Januarii Anno Domini 1616.

Magnificae Dominationis Vestrae

Servitor et affinis benevolus:

Comes GEORGICUS Thurzó m. p.

Külczim: Magnifico domino Andreae Dóczy de Nagy-Lucse *stb.* Zathmarinum.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1616. febr. 12.

XVI.

Spectabiles ac Magnifici domini et Fratres observandissimi.

Salutem et servitiorum meorum [paratissimam commendationem.

Látogassa meg isten kegyelmeidet minden kívánsági szerént való jókkal, jó egészséggel és hosszú élettel. Hogy kegyelmeitek én rólam is el nem feledkezvén, valami jó borral meglátogatott, azt kegyelmeitektől mi is igen jó néven vévén, megszolgáljuk kegyelmeiteknek; igen akartuk volna bizony, ha kegyelmeitek maga ide jöhetett volna, hogy itt kegyelmeitekkel némimő bizonyos dolgokról beszélgethettem volna; de ennekutána is isten kegyelmeidet ide hozván, kegyelmeitekkel beszélgetni akarok. Továbbá kegyelmeitek igen kérem azon, mivelhogy Lassetta uram szintén teljességgel bennünket eluntatott sollicitálásával kegyel-

metekkel az minemű dolga vagyon, érje végit immáron, kegyelmeitek minket is ha mi dologban megtalál, mi is viszont szeretettel kedveskedni és szolgálni igyekezőnk kegyelmeiteknek mint jó akaró öcsém uraméknak. Éltesse isten kegyelmeitek jó egészségben. Datum Cassoviae die 12. Febr. Anno 1616.

Spectabilium Magnificarum Dominationum Vestrarum

Servitor et Frater paratissimus

Comes SIGISMUNDUS Forgács

de Ghymes m. p.

Külczim: Spectabilibus ac Magnificis Dominis Georgio Rákóczi de Felseő-Vadász, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Praesidii Onodiensis supremo Capitaneo ac Sigismundo Rákoczy de eadem Vadász. etc. Dominis et fratribus observandissimis.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

Az 1836-ban elfogatott

LOVASSY LÁSZLÓ ÉS TÁRSAINAK
PÖRÉHEZ.

Közli: K. Papp Miklós.

Bihar vármegye közgyűlésének irományaiból.

(Folytatás)

1-ső sz. a. felhívott mellék.

Tekintetes királyi törvényes Tábla! Tegnap bátorkodtam szerencsétlen fiam s unokaöcsém ügyében a méltóságos persónális urnak egy, a tek. királyi táblához intézett alázatos folyamodást benyújtani azon esedezéssel: hogy az a pörhöz is csatoltassék és a tekintetes főtörvényszék által ítélethozáskor érdemlett figyelemre méltassék. — Ezen esedezést most megújítom s még mult September hónapban beadott első alázatos folyamodásomat is a pörhöz csatoltatni kérvén, mély tisztelettel könyörgök, hogy tegnapi esedezésemnek a per megvizsgálása előtti dolgokra intézett első része iránt engem mihamarébbi kegyes végzésével megörvendeztetni méltóztassék. — De az üldözésnek egy új rettenetes neme az, mely ellen a tekintetes királyi táblához igazságos oltalomért remegve

kell felkiáltanom. — Ugyanis a királyi ügyek főigazgatója, mint vádló fél, még mult September hónapban azt nyilatkoztatta előttem hogy mindenekkel annyira elkészült, miszerint az ő részéről semmi sem áll ellent, hogy boldogtalan fiam s unokaöcsém perei azonnal elítélthessenek, ezen nyilatkozását előttem még a legközelebbi napokban is ismételte, azon biztatással nyugtatván sokszori kérésimet, hogy a perekben ezen törvényfolyam alatt minden bizonynyal ítélet fog hozatni. — Azonban tegnap azon irtózatoss fenyegetéssel üdöbentette meg fájdalom csigázta atyai szívemet, hogy a pereknek bévégeztetni nem lehet, mert a szegények ügyvédje Spányi ur, ki kelletlen, kéretlen, sőt nyilvános tilalmunk ellenére magát védelmezőül felvetni merészkedett, védmunkájával el nem készülhetett. — Imé tekintetes kir. ítélőtábla, mennyire megigazolják kevés órák azon mondásomat, melyet Spányi urra, nézve tegnapi folyamódásban gyanukép kijelentettem, tudniillik, hogy kételkedem, ha a titok leplebe bürkózó fogadatlan pártolónak magát beszemtelenkedett ember nem inkább második vádló, második üldöző gyanánt áll-e a perben? hét hónapja szenvednek már kemény fogságot a szerencsétlen ifiak, hét hónap óta rája keblököt a szabadság vesztés kínos érzete, — végre hét hónapi szenvedés után annyira érik a dolog, hogy a vádló kir. fiscus kész pöreiket ítélet alá bocsátani, a vádlottak vagy szabad védelmet, vagy ha ez megtagadtatik, védelem nélküli ítéletet követelnek, s én, az atya, esengve szólamlök fel szinte ítéletért; — ekkor nyomban előkerül egy ember, ki magát hivatalbóli védelmezőnek veti fel, bármennyire kiáltuk is, hogy nem kell védelme, bármennyire megmutassuk is, hogy az ő védelmezése rosszabb a nem védelmezésnél, még sem tágit szemérmetlen avatkozásában, s azt oly kényelemmel párosítja, mintha egy farsangi bohózatról, nem pedig naponkinti rabságról lenne szó, — oly borzasztó gondatlansággal viszi, hogy September hónap végétől December 10-éig az ugynevezett védelemmel el nem készülhet, s ekkor kinyilatkoztatja: mikép ő a szerencsétleneket még egy pár hónapi poeventio fogságra kárhozzatja! mert azon nyomorult munkát, mely legjobb akarátja

mellett is semmit sem érhet, elég rest és könnyelmű volt el nem készíteni. — A legkésőbb fájdalom foglalja el keblemet tekintetes királyi tábla, — s nem vagyok képes szavakat válogatni, — de szeretném, ha alkalom nyujtatnék azon urnak megkóstolni a hónapokra terjedő rabságot, hadd tanulna emberileg érezni, s restsége vagy kényelme miatt más emberek szerencsétlenségéből játékot nem üzni. — És isten és emberek előtt, nemzet és fejedelem előtt felelőssé teszem Spányi urat minden óra, perc rabság miatt, melyet a szerencsétlen ifiak ő miatta szenvedni kénytelenek! A tekintetes kir. tábla előtt pedig törődött szívvel esdeklem, méltóztassék az üldözésnek ezen új neme ellen bennünket kegyesen oltalmazni. — Adassanak ki a perek nékem, az atyának, engedtessek szabad védelem, s mi 48 óra alatt el fogunk a védelemmel készülni; — ha pedig ez csakugyan meg nem engedtetnék, úgy én a vádlottak részéről nevékben s megegyezésökkel a pereket ezennel minden védelem nélkül csupán beadott két rendbeli folyamódásnak kegyes tekintetbe vételét kérve, — ítélet alá bocsájtom! s mivel a vádló kir. fiscus előttem tett nyilatkozásai szerint kész hasonlót cselekedni, — az ellen többé szólója e világon senkinek sem lehet, s valóban rettenetes, hallatlan dolog volna, egy kelletlen, kéretlen, fogadatlan harmadiknak tunyasága miatt a szerencsétleneket még tovább is ítélet nélkül sanyargatni. — Én a tekintetes királyi tábla igazságszeretetébe vetem napjaimnak minden reményét, bizok az Istenben, hogy az üldözött ártatlanság szenvedéseit meg fogja büntetni; de bármit hozzon is a jövő, még a legrettenetesebb valóság is kevésbé lenne fájdalmas, mint ezen kétes bizonytalanság mellett raboskodni addig, míg Spányi urnak restnek vagy kényelmesnek nem lenni tet-szeni fog. — Ujitom tehát alázatos kérelmemet, méltóztassék a törvénytelenül letartóztatott pereknek a tekintetes bíróság eleibe terjesztését megparancsolni, s igazságos ítéletével gyászba borult házainkat felderíteni, mély tisztelettel maradván, Pesten, December 11-n 1836. A tekintetes királyi táblának, alázatos szolgálja Lovassy István m. p. — A tekintetes kir. törvényes táblához intézett

alázatos folyamodása a bentirtnak.—Hogy ezen másolat az eredetijével minden pontokban megegyez, ezennel bizonyítom. Pesten, február 19-k napján 1837. Morvay Antal m. k. T. K. S. Tábla hites jegyzője. (P.H.)

(Folytatása következik.)

KAZINCZY FERENCZ EREDETI LEVELEIBŐL.

(1786—1831.)

Közli: K. Papp Miklós.

XXV.

Nagy Méltóságú Báró, cs. k. Kamarás és Főispán, mély tiszteletű nagyságos Uram!

Azt tévén magamnak kötelességül, hogy minden nevezetes történetet, melly különben vagy éppen nem, vagy csak és ön érhetne el Nagyságodhoz, ime beszélem a mit debreczeni utam alatt, honnan a sógorommal az ifjabb Török Józseffel csak tegnap jöttem meg, hallék.

Ő felsége Septemb. 5-dikén felelt azon felírásra, mellyben a rendek a száz és hat eránt a magok ajánlásokat megtették. Királyi kegyelemmel s tetszéssel fogadta az ajándékot, s egyszersmind azt vetette mellé, hogy ámbár a Diaeta elején azt ígérte, hogy az ország sérelmeit most bizonyosan elővéteti s meg orvosolja: de mivel ezen segedelemre halaszthatatlan szüksége van, s annak kivétele s beszédése a fő- s viceispánoknak hazameteleket kívánja, tovább haladván úgy is a Diaeta a maga rendes idejénél, ennek most véget szakaszt, s igéri, hogy a sérelmek miatt alkalmasabb időben új Diaetát fog hirdetni. — Ez a királyi felelet a heves fejeket tűzbe hozta. Emlegették, hogy ők a Diaeta elején megjövendölték ezt, és csak azért bocsátkoztak a királyi propositiók felvételébe, mert ő felsége azt hagyta velek hinni, hogy ezen a Diaetán bizonyosan felvétetnek. Sokan sokat mondtak: de talán legnevezetesebb az, hogy Nagy Pál egy magyar beszédet tartta, mellyben ezek voltak: Annál kevésbbé várták a rendek igazságos kívánságoknak elmellőzését, mivel készek voltak bizni a királyi ígérethez, s egész Európa tudja az ujságlevelekből, hogy

Napoleon 1805-ben ezt mondá: Nem félek én a magyaroktól, mert azok tudják, hogy nekik olly királyok van, a ki tőlök mindég kér és vesz: de sérelmeiket soha elő nem véteti a Diaetákon. Erre personalis Semsei András Excellentiája felkiálta: Kérem a tekintetes urat, hagyja abba! — Nagy Pál abba nem hagyta. — Midőn ismét valami nagyot mondana, ezt kiáltá ismét a personalis: Nem ide valók azok! hagyja abba a T. Ur, különben a kir. tábla élni fog a maga hatalmával. Nagy Pál elmondá a beszédet, s minthogy nagy tüzzel mondá, egészen elsápadt, midőn elnémula s leült. — Mi esett azolta, nem tudom. Beszélük, hogy kevés napok mulva a personalistól felkivánták a Nagy Pál beszédét, és ő azt Bécsbe fel is küldötte. De már ezt csak szokott toldaléknak tartom.

Napoleon felől két rendes dolgot hallék. Egy Váradon fekvő Makk regimentbeli kapitány, Danzer, azt beszéli, hogy ő is Ulmában lévén elfogva, Napoleon elibe vitettetett. Napoleon egy halom alján állott egy tüzecke mellett fütőzvény. Megette a generálisai, adjutánsai. Azok után egynehány lépéssel granatírosai a legdegageirtabb attitűdökben. Ezek megett ismét egynehány lépésnyire a szép és gazdag öltözetű gárda. — Uraim, monda nekik Napoleon, sajnálom sorsotokat. Az a szerencsétlenség engem is érhetett volna: de ezek a Brávok nekem győzedelmet szereztek. Makkhoz: az ur mehet, nincs reá szükségem: de az urak Franciaországba fognak vitetni. Midőn így beszélne a tűz mellett, égni kezdte rajta a kaput. Egyik generálisa figyelmessé tette reá. Laissez le bruler: il est accoutumé au feu! monda Napoleon, félre vonulván a tüztől.

Herczeg Haczfeld feladta Berlint, és még is titkos levelezések által tudósíttatta a királyát az ellenség mozdulásai felől. Levele elfogattatott, s kiki látta, hogy életével fog hitelenségéért lakolni. A leánya viselősen Napoleonhoz folyamodott. Térdre esett előtte: Napoleon megkapta. Tűz égett a kandallóban. Asszonyom, ugymond Napoleon, ismered-e cz irást, s kezébe adta azt a dámának. — Ah, az atyám keze! — „Mig ez a levél existál, addig nem remélheted életét. Az asszony

vagy nem értette a szót, vagy nem merte érteni. Mondom, asszonyom, felele a császár, míg ez a papiros existál, nincs szabadulás. Az asszony a tűz felé mozdult a papirossal. Napoleon nem ellenzette. Elégett a papiros. À présent il est sauvel kiálta Napoleon francia atticismussal, melly még a köszönetet is elhárította magától.

Gradiskában, Olasz- nem Horváthországban, a mi felséges urunk seregei el voltak zárva. A vár már csak egy részről védhette magát. Egyik tiszt, a ki a várban volt, beszél a történetet. Egyszer látják, hogy egy huszár tiszt belé ugrik a zajló vízbe s parancsolja a gyalogságnak, hogy menjen utánna, de a gyalogság nem akart a jégnek menni. A tiszt leugrik, hónaljáig ért a víz, s a sereg utánna nyomult. Kevés idő múlva egy parlamentirozó jött ki hozzá a várból. A huszár tiszt kilép a víz más szélén, s maga mégyen bé a várba. A capitulatio cikkelyeit, ugymond, én diktálom. Csorgó ruhával leül egy székre, s diktálja a capitulatiot. Széke körül egész tóvá csepegett a víz. Míg diktált, meg sem szisszent. Meglévén a diktálás, az azalatt utánna hozott ruhába általöltözik s az általázott ruhát az ablakon kivetí. Műrat volt a huszár tiszt.

Generális Vay felől semmit sem tudok egyebet, mint azt, hogy már uniformisban jelent meg a sessióban.

Ő Nagyságát a Méltóságos Bárónét s a Méltóságos ifju Bárót tisztelvén, magamat ajánlom nagy tekintetű kegyességeibe s maradok hiv tisztelettel

Nagyságodnak

Széphalom, 15-d. 8-br. 1807.

alázatos szolgája
KAZINCZY FERENCZ.

Külczim: à Monsieur Monsieur Niclas Baron Wesselényi de Hadad. Cambellan de Sa Majesté Impériale Royale Apostolique et Comte Suprême du Comté de Közép-Szolnok.
per Debrecin, Zilah,

Zsibó.

XXVI.

Méltóságos Báró cs. k. Kamarás Ur és Főispán, mély tiszteletű s sok kegyességű Uram!

Nagyságodnak neve napja mindég innem nékem. Most egy új.ok miatt is az vala: azon nap kereszteltetett meg a 4-dik Decemberben született leányom. Ezt is nagyokhoz akartam csatolni, mint midőn Phigiemet Nagyságtoknak neve alatt öntettem meg a szent vízzel. Keresztatvja generális báró Vay Miklós volt, keresztanyja pedig egy különösen tisztelt barátnénk báró Splényi Petronella, özv. gróf Vandernoth Ferenczné. Feleségem a gyermeknek Eugénia nevet választott, hogy annak hangzása is emlékeztessen Iphigénia nényjére, s az lett igazi neve; minthogy osztán kedvek jött kedveskedni Vandernothnének, melléje csapták a Petronella nevet is; a napam még azt kívánta, hogy Borbára is legyen, a napam anyja, gróf Göczen Borbára emlékezetére, kinek neve napján a gyermek született. Látván, hogy meglesz, (a mi nékem ugyan kedves nem volt, mert én a nevek választásában szint olly különösséggel bírok, mint a Tristram Shandy atyja) én viszont azt kötöttem ki, hogy a Vay Miklós eránt való tekintetből, kinek neve napján a keresztség tartatott, Nicolaissa is legyen, s így annyi szent leve a gyermeknek patronusa, hogy már nem is lehet kérdés idvezülhetése felett, s a szegény plebánus alig tudta kimondani a keresztelés actusa alatt sok izben előforduló sok

Eugénia Petronella Nicolaissa
Borbára

neveket. — Rendes, hogy a sal sapientiae-t, mellyet a plébánus a maga agendája szerint a gyermeknek szájába dugott, a gyermek nagyon izetlennek lelte; elvicsorodott szájjal köpte ki. — Ő lássa, millyennek leli majd, ha nevededik azt a Sapientiát: én örvendek, hogy a gyermek ép, egészséges, nagy és igen szép physionomiájú. — A Nagysád neve napja, Méltóságos főispán ime poltolékot ada nékem azért a mit az ő Nagysága neve napja tavaly (18. Aug.) tőlem elrablott, és a mellynek sebe még ezen öröm által sem gyógyult be egészen.

Generális Vayt, a nevéje, Abrahám, a

nagy Vaynak Patakon tanuló fija, repraesentálta a keresztségben. Ő Patakon valamely iskolai baj miatt negyed napig nem tartatván tanítások, kijöve hozzám, s éppen itt vala, mikor Kázmérből a hirt vevénk, hogy megleve a gyermek. — Egy szeretetre igen méltó ifju. Benne lakik az atyja lelke, s példája tüzei; a természet neki sokat adott, a nevelés bölcsen fejtegette ki a természet talentomát, s maga örömet tanul; hazafiusága jó uton indul, erkölcei tiszták, moralitása feddhetetlen. Én azt hiszem, hogy ezt a kedves kis barátomat nem sok esztendőök mulva ismerni fogja a haza. — Tanult lovagos, tánczol, muzsikál, s küzd. Ezek ritka tulajdonságok egygyütt kálvinista ifjuban, noha a küzdést a gróf Teleki József Excellentiája gyermekei is tudják, a mint értem.

Felsőges urunk holnap tart beszédet a Diaeta rendihez. Zemplény vármegye kevés hetekkel tartott gyűlést, s azt hagyta meg követeknek, hogy el ne hagyják oszlani a Diaetát, sőt megírta nekik, hogy tégyenek jelentést azeránt, hogy ha sérelmeink fel nem vétetnek, ők a Diaetán ígért segédet meg nem adják. Félek, hogy némelly heveskedő tiszteletlenségre ne vetemedjék a felsőges udvar ellen.

Bécsből érkezett levelek már úgy mondják, hogy már van neue Kaiserin. Miért megyen ez a dolog titkosan, nem értem. Pedig én azt jövendöltem eleitől fogva, hogy felsőges királyunk a maga kedvesét ezen a Diaetán magyarországi királynénak is felkoronáztatja, s egyik sógorát esztergomi érseknek, a másikat magyarországi Commandirozónak nevezi ki.

Méltóztassanak Nagyságtok engemet kegyességekben továbbá is megtartani, s lyányomat s az anyját abba befogadni. Nagy örömöm s kevélykedésem van nekem abban, hogy mind azt, a mi enyém, Nagyságtok nem nézik egészen idegennek. Éltesse Isten Nagyságotat s a Méltóságos ifju bárót, (kiről épen azt hiszem, a mit Vay Ábrahámról, hogy atyjának emlékezetét fenn fogja tartani) ő Nagyságával a Méltóságos főispánnéval hosszasan esztendőökig a legörvendetesbb állapotban. Maradok hiv tisztelettel

Méltóságos báró főispán

Nagyságotnak

Széphalom, 14-d. X-br. 1807.

alázatos szolgálja:
KAZINCZY FERENCZ.

Külczim: Nagyméltóságú Hadadí Báró Wesselényi Miklós urnak, ő cs. kir. apostoli felsége Kamarásának s Tek. Közép-Szolnok vármegye Főispánjának, mély tiszteletű Uramnak ő Nagyságának.

Debreczen, Somlyó,

Zsibó.

GR. KORNIS ANTAL KAMARÁS, hunyardmegyei főispánhoz stb. intézett levelek.

I.

Méltóságos gróf, főispán ur,
Jó Uram, Patronusom!

Nagyságot Szebenből 7-a hujus nékem irt s a dévai postára dirigált méltóságos paroncsalatját 9-na ejusdem alázatosan vettem, melyből értettem Nagyságot szerencsés felérkezését örömmel, kevés impedimentumát pedig a kapuban szomorán; mindazáltal légyen hálá Istennek, hogy onnan is foeliciter kiszabadult Nagyságot. Isten vigyázzon Nagyságot életére s megmaradására továbbra is, és engedje ő szent felsége a következő szent innepeket friss jó egészségben örvendetes órában méltóságos édes atyjával ő Nagyságával s több méltóságos familiájával együtt érni s annak minden részeit eltölteni lelki s testi contentumára, s többeknek is örvendetes recursusával s eltöltésével is szeresse, kívánom!

Én, nagyságos Uram, mindenekben a Nagyságot méltóságos paroncsalatjához igyekeztem volna magamat conformálni; de valóban megtréfálnak bennünket hátszeg vidéki tiszt Uraimék, kivált perceptor Mara Péter Uram; ő Kegyelmeknek concedáltott volt, hogy a vaját és a csigákat procurálja, de elhiszem, hogy ő Kegyelme arról a paroncsalatjáról elfelejtkezvén, mindaddig arra gondja nem volt, míg meg nem irtam,

küldjék által, a mit vásárlottak, hogy Nagyságod paroncsalotja szerint promoteálhassam; akkor kezdett ő Kegyelme két három felé kapdosni és engemet a több discretiókkal várokozthatni; a mint írja, az egész districtust öszvejárta, s ezer nyolczszáz csigánál s tiz veder vajnál többet nem szerezhett, mivel a kereskedők igen elhordották; melyekkel a midőn ide érkeztek, nem kevésbé confundálódtam, micsoda nagy gyalázatban ejtették Nagyságodat is, engemet is; Nagyságodat azért, hogy már Nagyságod insinuálta előre, engemet pedig azért, hogy fogják énnekem succenseálni (minthogy engemet, nem ő Kegyelmeket ismériek a Méltóságok) s fogják azt mondani, hogy az én incuriám s szófogatlanúságom vagy valami interessentiám miatt esett a defectus; ha a jámbor Mara Péter Uram magára fel nem vállalta volna, én magom defectus nélkül eddig mindeneket procuráltam volna; a minthogy szerencsémre a vizákat én magom megvásárlottam defectus nélkül, nem biztam ő Kegyelmekekre, különben azokkal is úgy jártunk volna mint a csigával. Én, nagyságos Uram, 11 hordó bort egy viza halat, a ki nagyobb volt, a 10 veder vaját, az 1800 csigához még superaddálván kétszázat, küldöttem Szebenben ilyen dispositióval: Méltóságos generalis commendans Uramnak ő Excellentiájának öt hordó bort 1000 csigával; Méltóságos gubernator Uramnak ő Excellentiájának két hordó bort, egy viza halat, 10 veder vaját és ötszáz csigát; belli fő commissarius Uramnak két hordó bort, 500 csigát; belli secretarius Uramnak egy hordó bort; adjutans Uramnak similiter egy hordó bort; ezek mellett küldöttem fel a nemes vármegye hajduinak strázsamesterit egy nemes emberrel, kik is defectus nélkül fogják administrálni a feljebb declarált dispositió szerint. A négy vizákkal és 15 oka ikrával küldöttem fel egy nemes vármegye nemes emberből álló szolgáját olyan instructióval: hogy az egyik viza halat assignálja Alvinczre méltóságos püspök Uram ő Excellentiája emberei kezekhez; a ketteit vigye fel Csesztvére, ott a kisebbiket 8 oka ikrával együtt adják bé méltóságos gróf Gyulaffi László Uram ő Nagysága számára; a nagyobbikat pedig méltóságos gróf

Nagyságod édes atyja ő Nagysága számára olyan dispositióval, hogy minél hamarabb promoteálják; a negyediket pedig 7 oka ikrával disponáltam Csombordra méltóságos B. Kemény László Uram ő Nagysága emberei kezekhez oly véggel, hogy azt is dispositiójuk szerint procurálják; meghagytam az expressusnak, hogy instruálja miként bánjanak vélek, minthogy megfogytak volt, most pedig a lány időben kiengedtek, kössék folyóvizben, tartsák ott kötve egy két óráig, azután vagdolják és sózzák bé. Hátszeg vidéki viceispán Uramnak irtam volt, valami vadok, madarak szerzésében sollicituskodjék, azért küldött Nagyságod számára egy vadkecskét, négy császármadarat, 300 csigát, de az 300 csigából kétszázat fordítottam a kétezer csigának supplementumára; és így én magamtól küldöttem Nagyságodnak 500 csigát, egy özet a mellett a vadkecske és 4 madár mellett, akarnám, ha úgy promoteálhatnák, hogy lehetne contentumára Nagyságodnak. Az ineperekre is igyekezem szerzeni, különben itt vadászink nincsenek kezünk alatt, hanem én magom bémegyek Hátszeg vidékire és pénzemen igyekezek szerzeni, a mit szerezhettek pedig, azt felküldöm, noha itt most igen alkalmatlan idő vagy a vadászásra s madarászásra; a csiga megszerzésében is lészek sollicitus, ha drágábban is, a mint specificáltuk volt, megvásároltatom, csak ezt a gyalázatot hárihatnók el magunkról.

Partialis és filialis sedriákat igyekeznünk ültetni, mihelt ide lejáró procurátorokkal correspondeálunk, ottan terminusát is declaráljuk, ha lehet és valami másunnat való szék nem impediálja, circa finem Januarij bizonyoson, Isten megtartván életben, celebráltatjuk*); és így Nagyságod in Februario generalis széket celebráltathatna, ha pedig a költséget akarná Nagyságod avertálni, in Majo kevesebb költséggel mehetne véghez, mi magunk részéről inkább akarnók, ha admaturáltatnék.

Az inquisitiót, melyről Nagyságod parancsolt, hogy conscribáltassam a nemes vármegyét, azt most nem lehet véghez vinnünk, mivel az exactor urak ő Nagyságok s ő Ke-

*) E szó a Győrffi József irásával a levél szélére van jegyezve.

gyelmek bocsátottak ki inquisitorokat pro annis 1733 et-34 a szolgabírák és commissarijuszok ellen, pro anno vero praesenti az egész tisztek után, és így még az nem consumálódik, máshoz nem foghatni, én ezen inquisitiót eddig impediáltam, de már most nem incumbál, hogy impediáljon, Nagyságod lévén superintendensünk, mi részünkről pedig igen akarjuk, hogy scrupulosa kinek kinek tolláltassék irántunk, és kitessek a supplantatoroknak hamis informatiójok. A malefactorokat is kötölösségünk szerint igyekezzük prosequálni, de rosszul proficiálhatunk abban is, hacsak valami más dispositiót Nagyságod lejövetelével nem téssen.

Valami hálnak szerzése iránt is parancsol Nagyságod, s hogy szerezzünk s felfüstöltessük a nagy bőjtrec, de nem írja Nagyságod micsoda féle halat, mivel itt affélékel nem élnek, kelletik vagy viza halat felfüstöltetnünk vagy valami pisztrangot s lepényhalat, ha kaphatunk, mert itt másféle halhoz nincs reménségünk. A mit fognak pedig Nagyságod számára conferálni, én azt örömet fogom procurrálni s gondját viselni. Itten pro hic et nunc nincsenek semmi olys occurrentiák, a melyek a Nagyságod praesentiáját kívánnák; hanem ezt irhatom Nagyságodnak, hogy Arad vármegyében a tolvajok de die in diem szaporodnak; szintén Petris nevü faluban egy Zám nevü falunknak határához közel öltek meg egy embert; exploratorokat küldöttem le, parancsolatom is lévén Méltóságos gubernator Uramtól ő Excellentiájától; ha mi bizonyost érthetek ottan, Nagyságodat tudósítom. Pro curiositate Nagyságodnak pestesi szolgabíránk levelét általküldöttem, de nem a végre, hogy Nagyságod azon megítközzék vagy hitelt adjon néki, mivel e még nem igaz, rövid időn bizonyosabb relatiót tészek Nagyságodnak, e pedig csak maradjon sub manu Nagyságod kezénél. Ezzel Isten oltalmában ajánlom Nagyságod életét s maradok

Nagyságodnak

Losádji, die 15 Decembris 1735.

alázatos szolgája

GYÖRFFI JÓZSEF ni. p.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

II.

Illustrissime Domine Comes, Domine mihi Colendissime.

Az elmúlt napokban kimentem volt Magyar-Csesztvére méltóságos gróf Mikes Ferenczné asszonyomhoz ő Nagyságához, holott is közlette velem a Nagyságod levelit, melyhez képest azt mondotta nékem, hogy Szebenbe absolute bé nem mégyen, hanem Károlyvárra sub hoc praetextu, mintha a fiat akarná látni, s azon alkalmatossággal, ha tetszik Nagyságodnak, és ha méltóztatik méltóságos generalis commendans Uram ő Excellentiája is Károlyvárra általjönni, Nagyságotok jó szívvel fogja látni, a moringálást is le fogja hagyni. Mindazáltal engem méltóságos grófné asszonyom ő Nagysága azon kért, hogy én previe, ha lehetséges, Nagyságoddal holmiról beszélnek, s azért ha Nagyságod érkeznék és fáradságát nem sajnálná, méltóztatnék idejönni, hogy szólhassak Nagyságoddal, mert a miről szólani akarok, papirosra nem tehetem, magam pedig Szebenbe nem mehetek, mert erőtlen állapottal vagyok. Ha méltóztatik Nagyságod eljönni, várba ne jöjjön Nagyságod, hanem csak a városba szálljon, mintha valahova tovább akarna innen menni Nagyságod; én oda lemegyek Nagyságodhoz, mintha csak udvarolni, hogy ne vegyék észre a dolgot az emberek, mert a méltóságos asszony ő Nagysága nagyon tart az emberek itéletitől. Ha pedig Nagyságod nem jöhetne, méltóztassék nekem Nagyságod válaszolni rövideden. His Illustrissimum Dominum Comitem singulari Dei providentiae commendans, maneo

Ejusdem

Albae Carolinac, 23 Junij 1736.

Servus et Capellanus in Christo
obsequiosissimus

MARTINUS DEMETER Praepositus m.p.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

GR. KEMÉNY LÁSZLÓ LEVELEI
Gr. Petki Annához.

I.

Kegyess és drága jó méltóságos grófném!

Az Nagyságod emberségemre bizott s nékem jelenteni méltóztatott titkait az egy Istenen kívül senki tőlem meg nem tudja; az idő igen rövid, de próbálok, valamit tehetek Nagyságod céljára mindenek holnapra, hogy kilencz órára reggel az szükséges személyek megjelenésivel azt elkövethessem, már utaimat elkövetem, de az nagyobbik nincsen benn, csak Farkas és Sándor. Jó éjszaka kívánásával s magamnak Nagyságod kegyességeiben való örökös ajánlásommal élek halok.

Nagyságodnak

alázatos engedelmes szolgálja
tisztá szívvél való alázatos tisztelője
Gr. KEMÉNY LÁSZLÓ m. p.

Szállásomról 28. Martij 10 órakor estve.

Külczim: Drága kegyess és különös jó Méltóságos grófnémnak és asszonyomnak ő Nagyságának.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

II.

Drága édes kegyess méltóságos grófném!

Jó méltóságos asszonyom!

Bizonyos czitromfákhoz készült vedreket küldvén ezen alkalmatossággal Kolosvárra, hogy valami kerti veteményt vizont ezen alkalmatosság kihozna, küldöm kolosvári tisztém kezében is a Nagyságod két kosárait és két asztalkeszkenőit vissza.

A mi mostani állapotomat nézi, jóllehet Isten kegyelmességéből köszvényemnek kinjai tegnaptól fogva megszűntenek. Az elmúlt éjszaka is ahhoz képest jól aludtam, de még ágyamot nyomnom kell, mert mennyi egy hajszálban az erő, lábomban is csak annyi vagyon. Mihelyt Isten annyira felvészen ágyamból, azonnal sietek, repülök Nagyságod kedves tiszteletére. Most pediglen instálok, hogy méltóztatassék Nagyságod valami kerti veteménymagokkal kertemet kölcsön segíteni, nevezetesen a melyek nékem nincsenek, jóllehet most nem régiben Szébenből feles csu-

dátatos magokat küldöttem, de valami rapunzel gyökeret nem hiszem, hogy el nem felejtetem volna hozatni, méltóztatassék Nagyságod egy kevés zöld borsómagot is adatni. Én most csak a léányommal vagyok itten, fiamat Bükkösre küldöttem, ki is Nagyságod kegyess kezeit csókolja. Továbbra örökös és állandó szívemnek feláldozásával maradtam örökre

Nagyságodnak

engedelmes, hiv, tisztelő, alázatos
szolgálja

Gr. KEMÉNY LÁSZLÓ m. p.

Csombord, 28-ik Febr. 1766.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

III.

Drága, kedves méltóságos grófném!
jó és kegyess méltóságos asszonyom!

Kedvetlenségeimnek elverésére, búmnak s bánatimnak távoztatásira, betegségimnek is oszlatásira, de másoknak is ösztönezésekre én kikezdem itten az farsangot egy kis szánkázással és egy kis pudli bálozással, reménységem s várasom felett csak találtattak, kik az companiát szaporították. Méltóságok, Fő és Vitézi renden levők, kik suppémnél találtattak, negyvenkét számra nőttenek, városi ember egy sem volt köztök. De ez is nékem ártalmamra volt, mert elig kerülhetém el csak az Isten kegyelméből, hogy ágyba fekvő betegségben nem esém; itt is tapasztaltam minden megeröltetett dolog megszakad. Érzettem azt is, hogy Nagyságod nélkült semmi kedvem nem teljes, betegeskedésem penig fájdalmasabb.

Már megvontam magam, még házomból sem buvom ki ezen rosszul létemben is, bár tavaly is csak az Nagyságod kezei voltak segiltőim, mert gyermekeim behivatván Szamosfalváról néhai Méltóságos asszony Kornis Istvánné menyecske frajja félé, Sikónét, addig kenettek, fenettek, dörgöltettek vele, mig már Isten kegyelméből jobban lettem. Én Nagyságodnak az erdélyi vigasságnak főbb piacán, Szébenben minden vigasságot, állhatatos jó egészséget, és felvött dolgaiban szerencsés előmenetelt kívánok. Egyszersmind bátorkodom Nagyságodat ilyen kéréssel

terhelni, hogyha Veres Uram valamely ötszáz német forintokat fogna Nagyságodnak adni, méltóztassék Nagyságod kegyesen elvenni és közinkben leendő megtérésével nekem elhozni, (talám ezen hónapnak végével én is kevés penziómnak az provincialis cassából utolsó angariáját kifoghatom) velem Nagyságod különös kegyességét közli.

Méltóságos gróf Kornis Mihály és Antal urakat atyafiságos szeretettel köszöntöm. Dicselkedhetem az ifju Méltóságos grófnénak elmúlt szeredán oly atyafiságos szeretetivel és jó kedvével, hogy én mióta esmerem, soha is oly jó kedvét nem láttam, Isten áldja meg érette. Csőtörtökön reggel jó egészségben kiindult Gyekében.

Az kis Kemény Laczi is, ki Nagyságodnak anyai lábait csókolja, már, Istené az dicsőség, jobban vagyón. Továbbra Nagyságod örökös kegyességiben egyszer ajánlott élek, míg bennem az lélek.

Nagyságodnak

örökös hiv tisztelője, engedelmes és alázatos szolgája
Gr. KEMÉNY LÁSZLÓ m. p.

Kolozsvár, 30 Januarij 1767.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

Kolozsvár 1848-iki JEGYZŐKÖNYVÉBŐL.

(Folytatás.)

64.

A polgári őrsereg felállítási terve kidolgozására nevezett bizottmány beadván 1463 szám alá maga-munkálatát, felolvastatik, — de mielőtt pontonként elolvasatnék, a b. szénutczai tized részéről ezen közgyűlésre küldött biztosok felszólaltak és kérték, hogy a felolvasott terv a tizedekben is köröztessék, hogy annál inkább megértessék, s úgy szólhassanak hozzá. Erre főbiró aa. előadta, hogy a város tizedei közül néhányan u. m. az óvári, b. monostor, b. szén, b. középutczai és a kétvízközi tized küldöttjei irt aa. előtt megjelenvén, azt nyilatkoztatták, hogy a közgyűlés által felállit-

tatni határozott polgári őrsereg terve megállításában az irt tizedek is küldöttjei által a közgyűlésben meg kívánnak jelenni; a mint-hogy ezennel meg is jelentek; a b. magyar-utczai tized pedig írásba tett, s ezennel bemutatott és felolvasott jelentésinél fogva oda nyilatkozott, hogy a gyűlések eddigi törvényes alakját fenntartani kívánván, a közgyűlésbe követeket nem küld ugyan, hanem maga kívánatait írásban terjeszti elő; a többi tizedből azonban semmi jelentés se történt. A követek által megjelenni kívánt tizedeket főbiró aa. oda utasította, hogy erre a tizedeket fölhatalmozni hatáskörén kívül esik, minthogy az e tárgyban intézkedés a tanács és v. közönség további határozatától függ. — A dolog ilyen állásában egyik választott polgár aa. azt indítványozta és javasolta, hogy mivel a jelenlegi képviseleti rendszer csakugyan hiányos, s ezt javítani szükség, hanem ezt rögtönözni nem tanácsos, czélszerűnek véli, hogy a képviseleti rendszer alkotmányos átalakítása tekintetében bizottmány nevezessék; addig pedig, míg e megtörténik, s a kidolgozandó terv megállitattik, a dolog sietősége tekintetéből a mostani közgyűlés lássa és határozza el a polgári őrsereg felállítása tervét, e közgyűlés úgy is nyilván tartatik, s ebbe a város tizedeiből is képviselők levén, a dologhoz hozzá szólhatnak és senkinek se lehet benne méltó sérelme:

Ezen előadást a közgyűlés elfogadván, határozattá vált: hogy a képviseleti rendszer kidolgozására bizottmány neveztessek; s erre a polgári őrsereg felállítási tervére nevezett választmány tagjai bizattak meg, u. m. főbiró Groisz Gusztáv aa. elnöksége alatt: tanácsos Wendler Frigyes, A. Nagy István, Pataki József, Jónás Ferencz, szónok Gut János, választott polgárok: Schütz József, Tauffer Ferencz, Tauffer József, Kenyeres Károly, Hincz Sámuel, Varga Ferencz, Méhes Sámuel, Farkas József, D. Szőcs József, Mikó Lőrincz, Ajtai János és igtató Gyergyai Ferencz; — a kikhez magok a tizedek is válaszszanak kettőt kettőt; s ezen bizottmány készítse meg a tervet, s beadván, közgyűlésileg határozassék el és állitassék meg.

Jelenleg pedig a polgári őrsereg fel-

állításai terve a sűrű körülmények tekintetéből a mostani nyilvános közgyűlésben vételessék fel és álltassék meg.

A minek következtében

65.

Olvastatik a Kolozsvárt felállítandó nemzeti polgári őrsereg felállításai terve pontonként, mely is következőleg lön elfogadva és megállítva:

Az idő és körülmények intő szavát tekintetbe véve egyfelől, másfelől a rend és csend fenntartása egyenes elhivatása lévén minden hazafinak és polgárnak, — melyeknek együtt véve főczélja a Felséges osztráki urakodó, — uralkodó háza, az alkotmány és a monarchiai igazgatás iránti hiveség, ragaszkodás fenntartása, öregbitése, Kolozsvár városa képviselősege, a szomszéd Magyarhon több városai, sőt Bécs előlmenő példáját követve elhatározó, hogy kebelében állandó és a város területében használandó nemzeti polgári őrsereget létesítsen: azonban, míg ezen intézkedéseket, mely több időt igényel, a maga terjedelmében kellőleg felkarolhatná, a rend, csendesség fenntartása, a lehető korlátlanúság meggátlása siető intézkedést és szabályok létrehozását teszik kötelességévé, melyek azonban alapul szolgálnak az állandó és a város területén használandó nemzeti polgári őrsereg létesítésére.

És a melyek e következők:

1-ső czikk.

A nemzeti polgári őrsereg felállításai célja a közbátorság, rend és csend fenntartása lévén, annak tagjaivá minden születés és rangkülömbőség nélkül azok köteleztetnek lenni, kik ingó vagy ingatlan birtokok, polgári jogokra juthatásra törvényeinek értelmébeni képességek és becsületes jellemük által a rend fenntartására állhatatos akarattal bírnak, mint a melynek fenntartása éppen azoktól váratik; ezen őrseregnél a helybeli tanuló ifjúság is illető előljárói ajánlásánál fogva körülmények szerint az intéző bizottmány rendelkezése értelmében részt vejedenek.

2-ik czikk.

Ezen nemzeti polgári őrsereg létesítése a helyhatósági kötelezettségből folyván ki, a

körül intézkedés, hatósága kijelélése, szolgáltatának hol? miként? tétéle, az alább említendő szabályok értelmében az általános felügyelet a városi képviselőség által kirendelt, s a következő czikkben előadandó intéző bizottmányt illeti.

3-ik czikk.

A 2-ik czikkben említett őrseregi intéző bizottmány a városi főbíró elnöklete alatt áll 14 tagból, melynek felét a városi képviselőség által maga kebeléből választott hét tag, más felét az őrseregbe felvett hét egyén teszi, a mostani életbeléptetésnél pedig az őrseregi hét tagot a városi főbíró elnöklete alatt a képviselő testületből már megválasztott hét tag választja, s kötelességek beállításától számítva egy hónapig hivataloskodnak mint intéző bizottmány tagjai; azután a most irt hét tagot az egész őrsereg, a képviselő hét tagot a képviselőség választja újból, a voltak ismét választhatók lévén.

4-ik czikk.

Az intéző bizottmány munkálkodását a tagok számbavételével és öszveírásával rögtön elkezd, hol megtartandó ez:

a., hogy az 1-ső czikkbeni erkölcsi és anyagi kellékre fő figyelemmel legyen.

b., Az ezekkel bíró tagok az őrseregnél személyes szolgálatot tartoznak tenni, miben, ha bevehető okból akadályozva lennének, magok helyett mást, de csak az őrsereg tagjai közül, helyesíthetnek; ha pedig személyes szolgálatra életidejőknél vagy beteges állapotjoknál fogva alkalmatlannok lennének:

c., az ilyenek a cél elősegítésére kívántató pénzbeli segedelemmel kötelesek járulni, mi végre a bizottmány aláírási ívet nyit és kirendelendő egyének által az illetőket felszólítja; az ivhordozó egyének a sükerről jelentést tesznek, mi is az őrseregnél tudomására adatik, a begyűlendő pénz az őrsereg felszerelésére fordítván, arról az intéző bizottmány rendelkezik, és tett intézkedéséről nyomtatott kimutatásokat oszt szét a bizodalom fenntartása és gyarapítása tekintetéből.

d., A szolgálatra való rendelésnél az őrségi tagok foglalatosságára figyelem fordí-

tandó; p. o. a hivatalbéli hivatali rendes óráiban, a mesterember vásárok ideje alatt sat. szolgáltatásra ne küldetessenek, hanem helyettesítésre utasíttassanak.

e., Minden tényeiről, intézkedéséről az intéző bizottmány jegyzőkönyvet viszen, mely a város-házánál mindenkinek megnézhető végett letéve leendő, s minden hónap végével a városi képviselőségnek bemutatandó.

5-ik czikk.

Számban vétetvén és tudatván az őrsereg tagjai, úgy azok számára, az intéző bizottmány munkaköre életbeléptetése veszi kezdetét, a tagokat, miután azok felett szemlét tartott, s mennyiségüket számban veszi, az arányhoz képest rendeli el a fő és altisztek számát, — még pedig

6-ik czikk.

Olyformán, hogy 140 órhöz, mely egy századot formál, felállítatik egy kapitány, 2 hadnagy, 2 strázsamester, 12 káplár, 12 alkáplár, 2 dobos, ezeknek megválasztása az őrsereg által szabadon esik az intéző bizottmány felügyelete alatt, s ily módon elneveztetik első, második, harmadik sat. század, melyek összevévé teszik az egész nemzeti polgári őrsereget, hozzá még egy orvos, egy sebész, egy számvevő, polgári őrségi ügyész, egy profosz s két ács választatik.

(Folytatása következik.)

LEVÉLTÁRI KÖZLEMÉNYEK.

II.

Sigismundus Rakoczi Dei gratia Princeps Transilvaniae partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Fidelibus nostris Egregiis et nobilibus Michaeli Zöke de Warad, Andreae Nikodin de Kethaza et Michaeli Literati Vasarhely Judicibus Nobilium Comitatus Bihariensis Salutem et fauorem. Exponitur nobis in persona Egregii Stephani Gergock de Warad Qualiter superioribus annis Prouidi Thomas Istvanffi et Michael Thuri, Jobbagiones ipsius ex possessione sua Warad Eossi in Comitatu Bihariensi praedicto existentes, clam et inscio ipso simul cum uxoribus, liberis, ac uniuersis bonis mobilibus aufugissent ac in oppidum

nostrum Warad commorandi gratia sese contulissent, ubi etiam pro nunc residerent, in damnum et praedictum ipsius exponentis manifestum. Vellet igitur eosdem Jobbagiones suos idem exponens a Iudice Primario, caeterisque Juratis Ciuibus ac tota communitate dicti oppidi Warad, juxta constitutiones publicas dominorum regnicolarum sub oneribus ducentorum florenorum per uos pro se repetere et rehabere, et ad pristinae residentiae ipsorum loca reducere Jure regni requirente. Quocirca vobis harum serie committimus et mandamus firmiter, ut acceptis praesentibus statim simul uel duo uestrum, sub oneribus alias in talibus obseruari solitis erga praefatum Iudicem Primarium caeterosque Juratos Ciues ac totam communitatem oppidi dicti nostri Warad, in iam fato Comitatu Bihariensi existentis habitati accedendo, praefatos Thomam Istvanffi et Michael Thuri fugitivos ipsius exponentis Jobbagiones una cum uxoribus, liberis, ac uniuersis bonis mobilibus ipsorum uigore praedictarum constitutionum dominorum Regnicolarum sub onere praedicto ducentorum florenorum ab eisdem repetere debeatis, Qui si reddere uoluerint, bene quidem, alioquin euocetis eosdem ratione praecua aliorumque negotiorum coram latius declarandorum ad decimum quintum diei euocationis in Curiam nostram, nostram scilicet in praesentiam rationem reddituros efficacem, certificantes eosdem ibidem quod siue ipsi termino in praescripto compareant siue non, nos tamen ad partis comparentis instantiam id faciemus in praemissis, quod Juris et Justitiae dictauerit ordo. Et post haec uos seriem hujusmodi certificationis et euocationis uestrae simul cum euocatorum et certicatorum nominibus et cognominibus terminoque assignato, ut fuerit expedita, nobis suo modo referre vel rescribere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti. Datum in Ciuitate nostra Alba Julia die uigesima septima Mensis Septembris Anno domini millesimo sexcentesimo septimo.

(P.H.)

Lecta.

III.

Gabriel Dei gratia Princeps Transilua-

niae partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Fidelibus nostris Egregijs et Nobilibus Vice Comitibus et Judicibus Nobilium Comitatus Bihoriensis. Salutem et gratiam. Exponitur nobis in persona fidelis nostri egregii Stephani Gergocz alias Borne-mizza de Varadino. Qualiter superioribus annis in Anno scilicet domini Millesimo sexcentesimo primo transacto, inter ipsum exponentem vt actorem ab vna, ac nobilem Prudentemque Circumspectum Martinum Chijakanios protunc, et nunc quoque Judicem primarium dictae Ciuitatis nostrae Varadiensis vti in causam attractum partibus ab alia, ratione et praetextu repetitionis et non restitutionis prouidi cuiusdam Thomae Istwanffij alias Jobbagonis ipsius exponentis profugi, in possessione Varad Eössij in Comitatu Bihoriensi praedicto existenti habita, nunc vero in praenotata Ciuitate nostra Varadiensis, in eodem praescripto Comitatu Bihoriensi adiacentes commorantis, quaedam causa et litis differentia coram Egregijs et Nobilibus condam Gregorio Vgrajj et Gabriele Lenches antecessoribus Vice Comitibus et caeteris Judicibus Nobilium vestris, in facie sedis Judiciariae dicti Comitatus Bihoriensis mota fuisset et suscitata. In qua quidem causa eidem Antecessores Vice Comites et Iudices Nobilium Judicialiter procedentes, factis per ambas partes allegationibus et responsis, eundem Jobbagonem fugitium Jure mediante eidem exponenti readiudicassent, Vnde literae etiam eorundem adiudicatoriae sententiales superinde confectae et extradatae fuissent, Quae omnia in eisdem literis adiudicatoriis sententionalibus clarius descripta haberentur. Nihilominus tamen praefatus exponens easdem literas adiudicatorias sententiales hactenus propter temporum injuriam debitae executioni demandari facere non potuisset. Supplicando nobis humillime, vt nos eidem circa praemissa de opportuno juris remedio clementer prouidere, ac easdem literas praedecessorum Vice Comitum et Judicum Nobilium vestrorum Adiudicatorias sententiales in suo pristino vigore relinquentes, contra praefatum Martinum Chijakanios, modoquoque vt praemissum est Judicem, caeterosque Juratos Ciues antelatae Ciuitatis nostrae Varadiensis debitae

executioni demandari facere dignaremur. Cum autem frustra fierent Iudicia et Judiciariae deliberationes in causis, nisi eadem debitam quoque sortirentur executionem, Proinde fidelitatibus vestris harum serio committimus et mandamus firmiter, quatenus acceptis praesentibus, statim simul vel duo vestrum, sub oneribus alias in talibus obseruari solitis, ad faciem praescriptae Ciuitatis nostrae Varad, consequenterque residentiarum antefati Iudicis et caeterorum Juratorum Ciuium, ac etiam dicti coloni profugi ibidem habitatum, vicinis, et commetaneis earundem vniuersis inibi legitime conuocatis et praesentibus accedendo, ibique praefatum Thomam Istwanffy Jobbagonem fugitium ipsius exponentis, eidem juxta continentias praescriptarum literarum adiudicatoriarum sententionalium antecessorum vestrorum, cum praesentibus vobis exhibendarum, mox et de facto vna cum vxore, liberis, bonisque et rebus suis mobilibus reddere et restituere: quibus peractis tandem easdem literas adiudicatorias sententiales in alijsquoque vniuersis suis punctis, clausulis et articulis, ac in omni sui parte debitae executioni demandare debeatis, semper contradictione praefatorum conuictorum et aliorum quorumlibet praeuia ratione non obstante. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti. Datum in possessione Ipp feria quarta proxima post festum Beati Marci Euangelistae Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Decimo.

(P.H.) Lecta.

1651.

GYÖRGY SZAKÁCSMESTER FELESÉGÉNEK ERCSEI KATÁNAK FÉRJE IRÁNT VALÓ HÜSÉGÉT TÁRGYAZÓ KÖTÉS- ÉS KEZESSÉG-LEVÉL.

Közli: Dr. Kolozsvári Sándor,
egyetemi tanár.

Mi Vajdaszentiváni Simon János és Balogh Georgi, mindketten Thorda várme-gyében lako nemes személek ugi mint az ide aláb megh irt dologhban fogott köz bírák. Agjuk tuttára mindeneknek az kiknek illik ez

mi levelünknek rendiben, hagi in Anno 1651 die vero 11. Febr. mikoron volnánk azon fen megh irt vármegyeiben Vajda szentivánon az nemzetes és vitézlő Gillánj Gergelj uram és Bodoni Susánna asszonj nemes udvarházánál jövének mi előnkben egi felöll ezen vajdaszentivánon lako Georgi szakács fen meghirt nemzetes Gillánj Gergeli uram szakácsia és felesége Ercsei Kata, illen okon, hagi levén Georgi mesternek feleségihez Ercsei Katához nemü nemü suspiciója melibül kíváná Georgi mester az feleségitül, hagi másodmagával mencse megh magát, hagi az miota az vajdaszentiváni iskolamesterrel valo dolgáért kegyelmet adot volt fellül megh irt szakács Georgi mester azotátül fogva tiszta szent életet ilt semi hazasságh törésre okot nem adot, mellet mi előttünk meghis cselekedék az szakács Georgi mester felesége Ercsei Kata, hagi nagi erőss hittel megesküve másodmagával hagi soha azotátül fogva soha latorságot nem cselekedet és ezután sem cselekeszik soha is, sőt az mi nagio b dologh köté arra magát, hagi ha ennek utánna azon latorságot cselekedné vagi titkon vagi nyiltan mégh csiak Gianut is adna affile dolgokra, vagi titkon vagi nyiltan valo latorsághra ura othon litében az vagi othon nem litében, affele lator életben iffü legiénekkal az vagi házas szemillekkel nöm tartozkodik semi uton modon, az urának penigh minden névvel nevezendő külső s belső iavait szaporittia el nem tiko zollia és lator szemellekre nem téko zollia: Hagi ha az fellül meghirt dolgokban az mellekre kötötte magát mi előttünk, igazán és hiven el nem járna az ura Szakácsi Georgi mester, minden per patvar nélkül egi vice szolgabiro t maga mellé vevén fejét vétet hesse, melli executio ellen contradictio, Inhibitio, Repulsio se urunk eő nagysága gratiája, exclusis omnibus juridicis remediis non obstante ne obviálhasson; Ezen kívül penigh lönek kezesek Ercsei Katáért szakácsi Georgi mester feleségiért illen okon, hagi az fellül megh irt maga kötése ellen valamellik gonosz ságot meghcselekedne, az alat meghfutamodnék és elszöknék az kezeseket certifi caltatván szakácsi Georgi mester egi vice

szolgabiro által ez levelünk continentiája szerint tizen ötöd napra az ide alá meghirt kezes szemellek ha elé nem hozhatnák az felül meghirt Ercsei Katát szakácsi Georg mester feleségit, mindenik personán negiven negiven magiar forinttot dulhasson minden ingi bingo marhaiokból, hagi penigh anni éró marhaiok nem volna magok szemellekhez is hozzá niulhasson ez mi levelünknek erejével egy vice szolgabiro t maga melle vevén szakácsi Georgi mester mindenüt megfogathassa és megfoghassa mind addigh fogva tarthassa üket valameddigh szerint az negiven negiven magiar forintrol szakácsi Georgi mestert megh elégitik, ez ellen is penigh ne használhasson semmi törvénbeli remedium Contradictio, Inhibitio Repulsioval ne obstálhasson urunk eő nagysága gratiája ne használhasson exclusis omnibus juridicis remediis non obstante, Ez fellül meghirt mod szerint köték magukat az aláb meghirt kezesek, az kezesek penigh ezek: 1 kezes Zador Ferencz, Bodoni Georgi uram jobbágia. 2-ik kezes Varga István, Nagy Mihályné asszonyom jobbágia. 3-ik kezes Nagy Georgi, Jozsa András uram jobbágia. mind az hárman Vajda szentivánon fen meghirt Thorda vármegyében lakók, a fellül meghirt dolgokban az mint kötöttik magokat mi előttünk közbirák előtt. Ezt is hátra nem havigán hagi szakácsi Georgi mester is arra igéri magát hagi ennek utánna ez elöt valo dolgait feleséginek Ercsei Katának szemire nem hánja hanem mint emberséges ember szokta becsületes jámbor feleségit tartani ugi tartja, ha az fellül meghirt kötése szerint jámborul és hiven viseli magát Ercsei Kata, melli dologhna k nagio b bizonságára mind az kezesek és szakácsi Georg mester feleségivel együtt minekünk kezeset beadák, mi is annak nagio b erősségére attuk ez mi pecsétes levelünket fide nostra mediante. Actum in Vajda szentivan die et Anno ut supra notatis. Idem qui supra Georgius Balogh m.p. de Vajda szentiván vice judex nobilium Comittatus Thordensis (P.H.) Johannes Simon de Vajda szentiván nobilis persona m.p. (P.H.)